

Q. D. B. V.
DE

1728
38
**ULCERIBUS
FISTULOSIS,**

Consensu gratiosi ordinis Medicorum
IN ACADEMIA VITEMBERGENSI

Et
SUB PRÆSIDIO

*Viri Nobilissimi, Amplissimi, Excellentissimi,
ac Experientissimi,*

DN. CHRISTIANI VATERI,
Philos. & Med. Doct. Ejusdemque Pro-
fess. Publ. longe Celeberrimi, nec non Physici
Provincialis summe meriti,

*Domini Patroni & Præceptoris
æternum devenerandi.*

ADD. JANUAR. MDCC.

In Auditorio Medico

Horisvætis
differet
A. & R.

BERNHARDUS SCHIEFORDEGHERUS,
Vratislavia Silesus.

VITEMBERGÆ,
Literis GODERITSCHIANIS.

Maxime Venerando Domino
PARENTI meo
DOMINO
BERNHARDO
SCHIEFORDEGHERO,
S.Cæs. Maj. Aulæ Chirurgo & Practico
in Patria dudum meritissimo.

Theses hæc Chirurgico-Medicæ
In gratissimæ & observantissimæ animi signum
& loco strenuæ

filiali observantia offert

Filius obsequentissimus
BERNHARDUS SCHIEFORDEGHERUS.

I qui morbi reperiantur, in quibus præ cæteris Medici ars & solertia elucescit, Ulcera maxime sunt, in quibus nec tempus, neque fortuna; sed sola Medici peritia & solertia requiruntur: Ut adeo mirum videatur, quare horum & ejusmodi aliorum morborum curæ hodie a Medicis negligantur, & solis communiter Chirurgis, aut quod magis detestandum, imperitis balnearioribus & agyrtis relinquuntur, quibus tamen vix totius artis Medicæ peritiâ instructi sæpe sufficere possunt. Patet hoc ex infelicissimis & tragicis ulcerum, imprimis fistulosorum eventibus, quorum alias curæ ab omnibus seculis difficillimæ, & tantum non impossibiles habitæ, indeque teste *Foresto L.VII. Obs. Chirurg. IV.* & *Cauliaco Chirurg. Magn. Tr. IV.* ad Divos relatæ; quod horum ope maxime indigeant. Quoniam vero ab ineunte ætate iisdem curis, à Venerando Parente meo haut infeliciter, per Dei gratiam, administratis, interfui, & Medicus

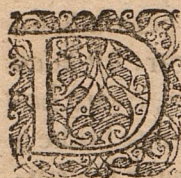
A 2

alias

alias, qvi Chirurgiam ignorat, proprii nominis insciantiam, effato *Galeni in Meth. Med.* prodit, ideoqve placuit, speciminis academici loco, jam *ulcerum*, imprimis fistulosorum, naturam & curam methodicam & rationalem, pro ingenii modulo, disquirere, qvot ut feliciter, & in langventium solatium eveniat, supremum Medicum devotissime exoro precibus.

Thef. I.

Ici vix potest, qvanta sæpe fit salium in corpore humano, etiam si sero permistorum & dilutorum, malignitas & efficacia, ut neqve exquisitissimis blandimentis & alterantibus, ubi semel furere cœperunt, compesci se patiantur. Solvunt enim & destruunt non solum omnem humorum contextum naturalem, sed eo qvoqve diruto insolidas fibras, membranas, carnes, imo ossa durissima debachantur, cujus exemplum manifestissimum & qvotidie obvium præbent ulcera, secundum Græcorum idioma ελκοι denominata, qvæ nihil aliud sunt, qvam *solutiones, hiatus vel sinus præternaturales in partibus solidis, a salibus humorum acris erodentibus, secantibus, & lacerantibus oriunda.*

Thef. II.

Dicuntur merito Ulcera æqve ac Vulnera solutiones & hiatus partium solidarum præternaturales, sed cum erosione & consumptione substantiæ, eaque ab humoribus, vel salibus in iisdem contentis acris in ducta,

ducta. Quando nimirum succi ejusmodi alias continuo circulo per tubulos & canaliculos corporis tenerri-
mos, & mirifice inter se contextos euntes, sed a causa
quacunq; & injuria in motu isto impediti, nihilo secius
vi impulsus, a tergo sequentis, eo magis tubulos & fibru-
las replent, distendunt & mediantibus salinis spiculis,
velut gladiolis tam diu pungunt, secant & lacerant, do-
nec istæ ab invicem secedant, & ad principia sua contra-
hantur, crispentur, humores vero, exitu sibi parato, ex-
tra vascula sua in interstitia & hiatus decumbentes & re-
stitantes, ulterius latera vicina distendendo & erodendo
foveas & sinus, plus minus profundos, majores mino-
resve inducunt: Qua ratione omnino a vulneribus, ru-
pturis, fracturis, aliisque solutionibus, etiam cum de-
perditione substantiæ factis, discrepant & facillime di-
scernuntur.

Thef. III.

Prout vero humorum & salium in iis morbifican-
tium nimia reperitur varietas & miscela indefinita, ac
quoque partium, ubi tyrannidem suam excercunt varia
conditio, textura & connexio, aliæque circumstantiæ
accedunt, ita non minus erosiones istæ & ulcera miris
modis inter se variant, ut modo minora, modo majora,
profunda, sinuata, recta, vel flexuosa, simplicia & multi-
plicia, benigna & maligna, virulenta, saniosa, vel icho-
rescentia, fordida, foetida, sensibilibiter depascentia & pha-
gedæna, cancrosa, verminosa, aliæque toto die occur-
rant, quorum tamen omnium causas naturas & curas
disquirere instituti mei jam non est. profundorum so-
lum, & in specie fistulorum, præ cæteris omnibus peri-
culo-

culosissimorum curatuque difficillimorum, rationem habiturus.

Thef. IV.

Hæc enim sunt hiatus & sinus præternaturales profundi & canalis, vel arundinis instar oblongi non solum, sed interiorius callosi continuo ichorescentes, seu saniem plus minus fetidam, albescentem, flavescentem, livescentem stillantes, ab ejusmodi humoribus acribus erodentibus in partibus mollioribus membranosis, musculosis, & glandulosis excitati & generati, quos Græci Medici *ρηνήγας & τοῦ ἄσπερος ἡδὲ καὶ πῶδες*; Germani vero fistulite Schaden / Röhre und Hohl-Geschwür appellant.

Thef. V.

Quibus ita observatis etiam Diagnosis Fistularum quarumcunque cuius erit facilis; ubicunque enim ulcus sinuosum & profundum diutius inveteratum foramine licet extrinsecus angustiori, minusque dolorosum, saniosam, serosamve materiam continuo plorat, membro præcipue affecto secundum longitudinem, aut profunditatem compresso, & stylos vel specilla exploratoria profundius admittit; durities quoque & callositas mediantibus iisdem deprehenditur, de Fistula præsentem & perfectam nullum amplius dubium est, ubicunque etiam reperitur. Eoque ipso simul patescit, an callositas jam profundius totam cavitatem obducatur, vel in Orificio solum hæreat: quousque porro sinus descendat, an simplex vel multiplex, rectus, vel tortuosus & anfractus sit; præcipue si tum specillum cereum, plumbeum vel simile, secundum ductum anfractuum flectendum, adhibetur, & loci affecti conditio, materiæ, effluentis
qua-

qualitas, aliæque circumstantiæ probe considerantur. Ita certe, si sinus ejusmodi, ad sensum sæpius minus profundi, & exigui, nihiloscius majorem, quam capere alias poterat, Saniei quantitatem fundit, plures adhuc alios cuniculos & anfractus illum intimius fovere merito & infallibiliter concludimus. Idem colligitur, quando liqvores injecti altius penetrant, diversa loca elevant, aut per diversa foramina erumpunt. Sic ubi fistula nervos & tendines attingit, dolor exquisitior in exploratione potissimum percipitur, & serum magis oleosum stillat; quemadmodum a læsis simul vasis sanguiferis sanguis quoque cum pure permixtus exit, & ossa simul affecta, vel cariosa judicamus ex duritie & asperitate, quam styli immixtis deprehendimus.

Thef. VI.

Atque hæc etiam in cognitionem fistularum particularium nos ducunt, modo speciales quædam in singulis circumstantiæ observentur. Nam fistula lacrymalis in oculi cantho interiore ostendit carunculam rubicundam perpetuo madescentem, & a compressione saniem serosam fundentem: Sic Maxillaris inter masticandum maxime ichorem fundit; ubi tamen cavendum, ne ex ductus salivæ in ore læsione, indeque salivæ eruptione statim fistula judicetur, quale exemplum a *Magnif. Præside* observatum novi: Cujusmodi errorem gravissimum commissum quoque meminit *Marchett. Obs. Chir. 60. Obs.* de Chirurgo, qui meatum urinarium in sinu muliebri pro fistuloso ulcere temere habuit. Ita Fistulæ in Cavitatem thoracis penetrantes præter explorationem cum specillis cognoscuntur ex aëris inter respirandum egressu; Fistulæ vero ani in intestinum rectum penetrantes

trantes præter saniei fætidiffimæ stillicidium, stylos & li-
quores injectos per intestinum transmittunt; Et sic de
cæteris, pro ratione & conditione locorum affectorum,
judicandum.

Thes. VII.

Ulcera enim talia in omnibus fere partibus corpo-
ris generari possunt, imprimis quidem glandulosis,
musculosis & tendinosis, ubicunqve vasorum sangvife-
rorum, & lymphaticorum concursus & contextus fre-
quentior datur, indeqve humorum transitus & decubi-
tus eo largior. Hinc obviæ ubivis sunt Fistulæ oculorum,
maxillarum & genarum, mammarum, thoracis, ingvi-
num, ani, crurum &c. De quibus legimerentur *Hippo-
crat. de Fistulis, Paræus Op. Chirurg. Fabric. ab Aqvapend. Chi-
rurg. Scult. Armam. Chirurg. Fabr. Hildan. Obs. Chirurg. M.
A. Severin. Pyrotechn. Fôrest. Schenck, Borellus, Horstius, Bo-
net. Med. Sept. & alii.* Fistulam quoqve in auribus no-
tarunt *Forest. l. 12. Obs. 8. & Hildan. c. 5. Obs. 80,* in naso *idem
Forest. l. 13. Obs. 5.* Lingvæ *Bonet. Med. Sept. P. 11.* In collo
inter asperæ arteriæ annulos penetrantes *Scult. Append.
Armam. Chirurg. obs. 19. Marchett. obs. Chirurg. 37.* Sic tho-
racis fistulam cum ipsius cordis erosione & perforatione;
aliam in umbilico ipso ad intestina usque, & aliam in
ingvine ad vesicam penetrantem *Marchett. l. c. In Pene &
utero rursus Forestus l. c. Roder. a Fonsæc. Consult. Med.* In
dorso a scapula ad lumbos usque pertingentes & in offe
humeri *Burnett. Thesauro Pract. Bonet. l. c. & aliis pluribus
locis, quas singulas hic commemorare nihil attinet, &
quoniam breves esse placet, potius in ulcerum ejus-
modi origines incrementa & vires jam inquirere
juvat.*

Th. VIII.

Thef. VIII.

Culpam vero omnem in humores, vel potius Salia acria corrosiva, humoribus soluta & diluta, rejecimus antea; Cum enim univrsum corpus humanum, imprimis qvoad partes glandulosas, musculosas, & viscera ipsa, non nisi ex meris fibris, tubulis & vesiculis tenerrimis contextum esse constet, inqve fibrulis & tubulis istis, mirifice contextis & implicatis, vitales succos continuo impetu & tractu circulari necesse sit, fieri facile potest, qvod, uti antea de ulceribus in genere jam monuimus, succi isti, sui ipsius, aut etiam tubulorum & vasculorum culpa, in motu suo turbati, impediti, & tamen continuo impulsu, tubulos suos plus justo distendant, indeqve extremitates & oscula eorum aperiant, aut, qvod præcipuum, particulis suis salinis, in mora etiam acrioribus factis, veluti aciculis & gladiolis discindant & disrumpan, ex qvo deinde extra circulum positi, & in cavitates elapsi, motu suo intestino peregrino majorem in dies acrimoniam & putredinem contrahunt, qvibus partium, in qvibus nidulantur, fibras & tunicas magis magisq; exedunt, dissolvunt, & sic ampliorem semper cavitationem sibi parant.

Thef. IX.

Ita quidem est, qvod salia corporis nostri, alias heterogenea, volatilia & fixa, acida & alcalica, qvamdiu sub dominio humorum, imprimis serosarum gelatinosarumqve partium, continentur & occultantur, nullam vasculis suis, licet tenerrimis, vim inferant, qvin potius motu intestino & blando reliquis omnibus motio-

B

nibus

nibus & functionibus, vitalibus animalibusque, oppido
interviant; Ast quantitate & qualitate nimium aucta, vel
plane extra limites & circulum suum elapsa, vi impel-
lentis ætheris permisti, & transeuntis, eo fortius inter te
agunt, se invicem atterunt, attenuant, & invertunt, do-
nec partes subtiliores & blandiores absumentur, de-
struuntur, crassiores vero fixiores & acriores relin-
quuntur, quæ sui juris adeo factæ, æque ac in succis vi-
nois, aliisque dulcissimis alias, sed per fermentationem
excessivam destructis, fieri solet, acrimoniam suam ro-
dentem & causticam eo magis exerunt.

Thef. X.

Atque hæc ratio est, quare acrimoniam quidem
mixtam, maxime tamen acidam, uti in aliis ulceribus, ita
potissimum fistulosis, excedere judicamus: Etsi enim
alcalica, æque ac acida, volatilia ac fixa, & ex his mixta,
salia, toto die cum alimentis assumantur non solum, sed
per varias quoque digestionem naturalem & præternatu-
rales, seu morbosas, de novo in corpore nostro gene-
rentur; acida tamen acrimonia hic maxime peccare vi-
detur, quoniam humores nostri vitales, æque ac alimen-
ta ipsa, e quibus generantur, per corruptionem in suc-
cos mucosos, viscidos & acidos potissimum degenerare
solent, & præterea acidorum in erodendis & solvendis
corporibus durioribus magna ubivis vis & efficacia
observatur: Ideo in chimia non solum mineralia, ossa,
cornua aliaque, acidis solvimus, sed in Therapia iisdem
quoque partes corruptas a sanis separamus, fonticulos &
ulcera alia artificialia excitamus &c. Ideo quoque Cache-
xia scorbutica acida, & alimenta talia, humorum item
visci-

viscidorum stases & corruptiones, vasorum obstru-
tiones, tumores, inflammationes, & similia, ulcerum gene-
rationi quam maxime favent; Hinc quoque recre-
menta ulcerum, & in specie fistularum, foetorem tan-
tum, qualis e cadaveribus & corruptis carnibus perci-
pitur, imo manifestum acidum spirant; ut etiam metal-
la e.g. plumbi laminas erodant: Tandem Medicamen-
ta acida & falsa hic maxime nocere, contraria vero pro-
desse observantur, & quæ plures aliæ circumstantiæ, in
sequentibus multo clarius demonstrandæ, acrimoniam
istam probare possunt.

Thef. XI.

Proximus quidem injuriæ & læsiones manifestæ
corporis, nempe tumores, vulnera, ulcera, ossium ca-
ries, & similia, fistulis generandis occasionem præbent;
Et quidem tumores his sinuosis Ulceribus fores ape-
riunt, imo semper fere antecedunt, quoniam humores
ibidem in circulo suo impediti, & quasi incarcerati, nec
non ob motum intestinum vehementiorem aciores &
fervidi redditi, minutissimos tandem tubulos intimius
penetrant, extendunt, & dirumpunt. Eodem modo
se res habet cum vulneribus, abscessibus & ulceribus
quibuscumque, nec non ossium erosionibus, in quibus
omnibus vascula jam lacerata, & humores egressi, actu
putrescunt, & nisi rite expurgantur, vel abstergantur,
necessario vicinas partes, licet sanas, exedunt, aperiunt,
cuniculos & latibula profundiora sibi quærunt; quorum
plurima exempla & curas in ædibus Venerandi Paren-
tis mei vidi, & apud *Sennert. Prax. L. V. P. 2. c. 17. Horst. L. IV.*

Obs. Bierling, C. 1. Advers. Ephemer. Germ. & alibi leguntur.

Thef. XII.

Sed tamen singulæ istæ læsiones nondum sinibus ejusmodi profundis, callofis, sordidissimis & fœtidissimis, imo malignis, producendis sufficiunt, nisi quoque humorum temperatura intemperata, falsa, acida, scorbutica, accedit; In scorbuticis alias, & scabie, lepra, vellue venerea, item variolis affectis; nec non hypochondriacis, lienosis & melancholicis, cacochymiam imprimis viscidam, acidam, aut falsam, omnes hæcenus Practici offendunt & curant; Ast vero hi præ cæteris omnibus ulceribus, pro majori, minorive cacochymia quantitate, in ulceribus quoque plus minus profundis, phagedenis & malignis obnoxii observantur, de quibus Exempla illustriora consignata habemus a *Zacut. Lusitan. L. 3. Prax. Admir. Greg. Horst. l. 4. obs. Paracels. l. 3. Chirurg. M. de Fistulis. Marc. Aur. Sever. l. c. Eugalen. de Scorb. Marchett. l. c. Bonet. Med. Septentr. & Sepulchret.*

Thef. XIII.

Huc exinde conspirant plura alia, quæ generationem ulcerum ejusmodi excitant, aut solum promovent. Quoties enim ex eodem fundamento cacochymico, a suppressis mensibus, lochiis & hæmorrhoidibus fistulæ oriuntur, & toto die occurrunt, de quibus, *Hildan. C. 2. obs. Doleus Encyclopæd. Chirurg. & alii legi possunt.* Ita quantum mali exacerbationem alimenta omnia nimis salita, acida, fermentabilia, viscida, pingvia; aer item frigi-

frigidus, nebulosus, pluviosus & similia, faciant, omnes ægri ulceribus affecti, suo damno experiuntur, & quoque uno ore fatentur. Sic refert *Borrich. in Act. Hassn. Vol. 3. obs. 43.* Virum, cruris fistula laborantem, Madritum delegatum, per integrum triennium ab ea liberatum fuisse; redeunte vero eo Hassniam, ulcus quoque recruidisse, & per aliquot annos durasse; Eundem tamen, postquam iterum in Hispaniam abiisset, toto rursus sexennio ab eodem immunem fuisse, donec patriæ redditum, ulcus denuo apertum ad mortem usque committeretur. Pariter a motibus nimis, e. g. equitatione & saltu nimio, fistulas ani ortas notarunt *Claudinus obs. Med. 62. seq. & Plater. l. 2. obs.* Eoque fine jam tum *Hippocr. in Epidemicis* corpora calida & impura quiescere monuit, quoniam sub motionibus fortioribus humores, & salia in iis, nimium commoventur, in partes capaces impelluntur, & sic tumoribus, inflammationibus, tandem ulceribus fores aperiuntur. Quamvis etiam quies nimia hic nocere possit, quia humores ad motum circularem & intestinum inepti redduntur, ut in tubulis & porulis partium angustioribus subsistant, spissescant, acefcant, & tandem extra pomeria sua erumpant: Pertinent huc quoque medicamenta acria, corrosiva, & imprimis gualia, ulcera abstergendi, mundificandi, aut etiam intrinsecus salivam movendi gratia, ab incautis imprudenter adhibita, quibus quippe majorem humoribus affectam concitant, uti *Magnif. Dn. Præf.* aliquoties observavit, & *Paræus oper. chirurg. l. 12. c. 9.* jam atro carbone notavit.

Thef. XIV.

Quod dispositio hæreditaria suam quoque Symbolum

lum huc conferre possit, nullum nobis dubium est, quoniam labes scorbutica acris, tanquam fomes præcipuus omnium ulcerum, cum seminio parentum, & in specie quoque cum alimento materno, in liberos traducitur, unde *Sennert. l.c.* familias integras nosse se scribit, in quibus omnes fœminæ, etiam si alias bene habere visæ, ulcera tamen diuturna in cruribus habuerint. Confirmant id Exempla insignia ap. *Zacut. Lusit. L. 1. Prax. Admir. Salmuth. C. 2. obs. Med. 80. seq. M. A. Severin. de Abscess. recondit. Tit. II.* & in specie Fistula ani jure hæreditario contracta ap. *Roderic. a Fonssec. Tom. II. Consult. Med. 67.*

Thef. XV.

Imo quod in cantamenta & veneficia hic interdum accedere possint, nemo negabit, qui Dæmonis quidem vires & potentiam a Deo limitatam, permissu tamen ipsius quoque magnam esse didicit, eaque confirmant fatis excreta ulcerum prodigiosa, de quibus loquuntur Historiæ Medicæ in *Ephemerid. Germ. Decur. II. A. I. seq. Dolai Encyclop. Chirurg.* Id tamen observari velim, ne quævis statim rariora phænomena cum vulgo supernaturali principio, aut dæmoni ipsi tribuantur.

Thef. XVI.

Sed ordinariorum in his ulceribus Symptomatum rationes adhuc reddendæ restant. Habent enim ab aliis ulceribus hoc peculiare, quod non solum profundius carnem exedant & absumant, sed inter musculos, glandulas & tendines, canales oblongos, & quasi cuniculos sibi efforment; quoniam nimirum fibræ alibi firmiores,
alibi

alibi teneriores, laxius, vel densius contextæ, majoribus, vel minoribus vasculis instructæ, reperiuntur, fit, quod humores corrupti, & ob moram sensim acriores facti, teneriores laxioresque partes citius erodant, dissolvant, indeque inter muscutorum glandularumque interstitia, alias laxiora, transitum sibi quærant. Secundum horum etiam ductum fistulæ omnes rectæ, & profundæ, oblongæ, simplices & flexuosæ, incedere observantur.

Thef. XVII.

Ita in istis canalibus orificia & latera, non solum fordida & mucosa, sed etiam obdurata & quasi callosa, semper videmus, eo, quod fibræ carneæ, alias extensæ & inter se contextæ, nunc vero discerptæ, ad sua principia concidant & corrugentur: Accedunt deinde succi glutinosi acidi, imo ipse aer extrinsecus, liberius imprimis circa orificia incumbens, à quibus omnibus fibræ corrugatæ magis magisque constringuntur, & tantum non in cartilagineam duritiem, curationi adeo noxiam, convertuntur.

Thef. XVIII.

Materiam, quam hæc ulcera continuo, & in larga sæpius quantitate eructant, quidem habent ab ipso succo nutritio, per vicinas partes a sanguine diffuso, ea tamen pro gradibus cachexiæ diversis, aliisque circumstantiis plus minus serosa, viscida, salsa, acida, foetida, æruginosa, sanguinea, cinerea, livida vel alba observatur. Ipsum alimentum partium chylosum, etiam si per
se opti-

se optimum, tamen in loco corrupto & putrido eundem characterem recipit; sed multo magis, si totius massæ sangvineæ cacoehymia scorbutica, vel venerea, tomitem insuper continuo suppeditat: Alias vero e partibus carnosis & laxioribus materia magis chylosa, albescens, e glandulosis & membranosis serosa, a ruptis vasculis sangviferis sangvinolenta, a nimis corruptis & gangrænosus partibus lutosa, spissa, cadaverosa, fluit & exprimitur.

Thef. XIX.

Atque adeo ex his omnibus, jam ingens quoque diversitas Ulcerum, in specie fistulosorum, quoque ultro apparet. Et quidem ratione figuræ patet, quod alia sint angustiora, vel ampliora, breviora, vel longiora, & profunda, recta, aut obliqua, s. flexuosa, eaque simplici, vel multiplici orificio & canali instructa. Neque ignorari potest, quando partes internas, vel externas nobiles, vel ignobiles, musculosas, glandulosas, quando articulos, tendines, nervos, vasa sangvifera, ossa, aut ipsa viscera interiora, occupant, vel attingunt. Quoad causas vero & complicationes cum aliis morbis, tot modis variant quoque fistulæ, quot causas proximiores continent antea accusavimus; unde modo benignæ, vel malignæ, virulentæ, cancrôsæ, cum scorbuto, lue venerea, hectica, corruptione viscerum, ossium, &c. conjunctæ oriuntur: Quæ singula, certe in prognosi & cura, curiosissime semper respicienda, nisi ægrum, & seipsum, felici eventu defraudari velit Medicus.

Th. XX.

Thef. XX.

Quod igitur prognosin primum attinet, judicare omnino ex his omnibus licet, quænam ex ulceribus istis curatu faciliora, difficilioraque aut incurabilia prorsus reputanda sunt: Alias quidem in universum omnia difficillime curantur, indeque olim, uti ab initio monuimus, pro incurabilibus habita; minus tamen difficultatis recentia, breviora, simplicia, in parte carnosâ, ignobiliori, nec non in corpore robusto, minus cacochymico, habere, quilibet facile intelligit. In his enim nulla symptomata graviora, nullus virium lapsus metuendus, & contra expedita medicina est, sive è pharmacia, sive chirurgia administratur, uti paulo post constabit. Ita quoque quæ callis & labiis mollioribus prædita, saniam adhuc albam, æqualem, minusque fætidadam, effundunt, faciliorem præ cæteris curationem promittunt, cum causam minus malignam, neque adeo gravem partium corruptionem habeant.

Thef. XXI.

Ast vero difficillime sanescunt, imo eripere etiam homini vitam possunt, quæ diutius inveterarunt, quæque profunde inhærescunt & multos sinus habent. Imprimis vero, & quam maxime periculosa sunt, quæ ad interiores cavitates penetrant, visceribus vasisque insignioribus vicina; Ibi enim eo longius serpunt, fibras & vasa laxiora erodunt, nec, quod præcipuum, remediorum decens & immediata applicatio conceditur. Hinc fistulas in pulmones, cor, hepar, ventriculum, vesicam aliaque viscera penetrantes, rarissime curatas legeris,

C

præter

præter eam in ventriculo curatam in *Ephemerid. Germ.*
D. I. A. 9. & 10. Hinc quoque periculosa sunt circa mu-
sculorum capita, ubi vasa ingredientia; & circa fines eo-
rum, ubi tendines & ligamenta lædunt. Idem & majus
periculum habent in ipsis articulis & juncturis artuum,
ubi spacium longè lateqve penetrandi inveniunt, vasa
& tendines plures simul afficiunt, nec ob confluxum
humorum motumqve articularum consolidari facile
possunt: Nec cum carie ossium conjuncta, aut ab eo
plane oriunda curationem unquam, nisi ista prius sub-
lata, recipiunt. Quemadmodum in cachecticis, hecti-
cis, scorbuticis, lue venerea affectis, senibus & similibus
non curantur, quamdiu cachexia fomitem præbet; aut
si occluduntur, mortem brevi subsequituram inducunt.
De quibus exempla, si placet, ap. *Schenkium, Horstium, Vel-*
schium, Fabric. Hildanum & Ephem: German. Dec. I. A. 2. 4. 5.
& Decur. III. A. 5. 6. legi possunt.

Thef. XXII.

Ex his porro scire licet, quod ulcera quoque talia,
pro ratione cacochymia aliarumq; circumstantiarum,
curam plus minus diuturnam, admittant. Imo repe-
riuntur, quæ si vel maxime possent, curari tamen, nisi
toto corpore prius curato, vix debent, eo, quod emun-
ctorii naturalis vice fungantur, & succos vitiosos, quoti-
die in cachecticis ejusmodi de novo oriundos, continuo
quoque eructant, hinc ægros suos ab aliis gravioribus
malis præservant, & diutius supervivere sinunt; cum è
contrario intempestive occlusa sæpius, etiam in locis no-
bilibioribus, recrudescant, eoqve gravius lædant. Exem-
pla innumera ap. *Fabricium Hildanum, ab Aquapendent,*
Sculctum, Parsum, id confirmant.

Thef.

Thef. XXIII.

Modos autem eventuum in his quod attinet, illi è subjectorum, causarum, graduum, morborum complicatorum, aliarumque circumstantiarum diversitate petendi, si quidem recentia, simplicia & in partibus carnosis, adhibita decenti cura, duritiem interiorem exterioremque sensim amittunt, saniam albam, æqualem minusque fætidam excernunt, eaque in quantitate paulatim remittit, donec fibris è fundo & lateribus rursus extensis, plane siccescunt & consolidantur: Secus autem ubi fit, exedentem sæpe gangrænam, sphacelum, tabem, febres, hæmorrhagias, dysenteriam, lipothymias, convulsiones, anxietates, contracturas, claudicationes aliaque innumera mala post se trahunt. Malum signum est, multam his ægris vigiliam esse, & spiritum difficilem, & sitim & cibi fastidium: docent enim, hæc internam quoque humorum degenerationem, & totius œconomiaë imminentem destructionem: Ex eodem fundamento animam, absque aliis causis manifestis, hic deficere, pessimum omnium est, & mortem brevi imminentem præfagit. Sic tumores, uti in aliis, ita imprimis his ulceribus subito & absque manifesta causa disparentes, cum excretionem prorsus nulla, aut fœculenta & fœtida, motum humorum circumlantium deficientem, adeoque perniciem certissimam portendunt. Confer. *Ephem. Germ. A. 6, Marchett. l. c, Lomnius Medicinal. obs. L. II.*

Thef. XXIV.

Sed ad curationem jam potius properare placet ubi

bi statim observo, non solum ulcera ista fistulosa Empyricorum more abstergenda, & consolidanda, sed imprimis & ante omnia universi corporis, omniumque viscerum & humorum discrasias sedulo respiciendas, & methodice curandas esse; idque quibus remediis, sive pharmaceuticis, sive chirurgicis & diæticis obtineri possit, breviter jam videbo.

Thef. XXV.

Quoniam ergo, ulcera ejusmodi sinuosa & longe lateque serpentina communiter è cacoehymia scrobutica acida, aut falsa originem ducere, aut ad minimum eidem complicari, ex antea dictis constat; primam quoque & præcipuam huic curam deberi nemo non videt. Eoque nomine omnino huc pertinent omnia antiscrobutica, intemperiem humorum viscidam, acidam falsamque efficaciter alterantia & invertentia. Inter quæ præcæteris laudanda Tinctura Antimon. Sulph. Tartari, Effentia & Extracta Lignorum Scrobutica alcalina *Magnif. Dn. Præsidis*, martis, viperarum; Decocta & infusa, è Lignis, Radicibus chinæ, sarsaparillæ, Bistortæ, caryophyllat. aristoloch. utriusque; Herb. Fumar. Veron. Agrimon Heder. ∇ str. Vincæ per Vinc. Scord. Hyperic. Theæ, antimonio crudo &c. nec non pulveres & portiones absorbentes è coralliis, lap. cancror, conchis, succino, antim. diaphor. Cinnab. antim. & nativ. Croco martis, salibus fixis alcalicis aliisque: In quibus tamen adhuc selectus talis habendus, ut quæ huic vel illi subiecto, temperamento & ætati convenient, accurate dispiciatur; si quidem aliis volatilia magis, aliis fixa, vel mixta, salina vel sulphurea, diluentia potius, aut absorbentia

bentia & exsiccantia profunt, & prudenti solum usu eliguntur; Quemadmodum in eo quoque magna curæ felicitas sita, ut alterantia ejusmodi non parca nimis quantitate, sed tanta tamque continuata serie propinentur, quantum totius corporis cacochymia inveterata requirit, & coindicantia alia permittunt. Optimis enim & selectissimis remediis parum vel nihil proficit, nisi justam quantitatem, tempus & modum simul observaverit Medicus.

Thef. XXVI.

Eidem chachexiæ etiam debentur purgantia, nunc per vices interponenda, eaque rursus selectiora, quæ absque virium dejectione humores vitiosos blande eliminant; qualia sunt ex Rhabarbaro, foliis sennæ, Gialappa, mercurio dulci, Gummi ammoniaco, Aloe & similibus præparata.

Thef. XXVII.

Et Diaphoretica huc faciunt, humores viscosos, glutinosos efficaciter movendo, resolvendo, simulque impuritates, alias ad ulcera ista continuo affluxu decumbentes, per ambitum corporis universi eliminando. Idque præstant satis Antimoniata, antimon. diaphoretic. Bezoard. mineral. mercurius diaphoret. *Helmont.* Essent. viperarum, lignorum, spir. CC. succinatus, Bezoardicus & similia, quibus secundum ductum, & svasum indicantium crebrius, vel rarius adhibitis, sudor in lecto vel laconico, pro ut visum fuerit, prolicetur.

Thef. XXVIII.

Neque salivam moventia mercurialia hic penitus
excludenda velim, præcipue in cacochymia venerea,
& maligna; ut pote quæ longe generosius adhuc humo-
res istos morbosos non solum fundunt & liquant, sed sa-
lia peregrina simul absorbent, involvunt & ad emun-
ctoria glandulosa faucium aliarumq; partium derivant:
Modo autem respectus contra indicantium habeatur, ne
corpori infirmo nimis, cachectico, hectico, aut visce-
ribus corruptis jam afflicto, eaque rite præparata, in-
debita quantitate, modo & regimine adhibeantur. Sic
quando solo usu fumi Tabaci diuturna ulcera, etiam ne-
glectis omnibus externis, feliciter consolidata referun-
tur in *Ephem. Germ. D. 2. A. 3.* Id non solum lymphæ per-
sal volatile Tabaci correctioni, sed etiam largiori spūto
tribuendum iudico.

Thef. XXIX.

Imo eodem evacuandi fine huc faciunt vesicatoria
& fonticuli in vicinis partibus applicati. Et si quidem
ulceribus ejusmodi factitiis partes salutes & nutritiæ
humorum æque ac morbosæ evacuentur, sufficit tamen
hac ratione corpora nimis cacochymica, & quotidie no-
vas impuritates generantia, parte earum quotidie libe-
rari, si priora interna & universalia non sufficiunt.
Quemadmodum naturam ipsam non raro ejusmodi ul-
cera in ægrorum solatium aperire experimur, & quo-
que ulcera diuturna & insanabilia alias, fonticulis exci-
tatis, curata ap. *Sculi. A. m. Chir. P. I. obs. 57. & in Ephem-
merid. G. A. 3. obs. 156. & 214. legimus.* Quibus etiam *Muys*
Prax.

Prax. chir. Dec. 1. obs. 2. De usu fonticulorum eorundem-
que operandi ratione addatur.

Thef. XXX.

Atque adeo his demum præmissis, aut ad mini-
mum simul in auxilium vocatis, cum successu fieri pote-
rit, ut callosa durities in his ulceribus penitus removea-
tur, caries ossium, si qua subest, tollatur, aliaque sympto-
mata coincidentia præcaveantur, vel mitigentur, tan-
demque sinus ipsi carne repleantur & consolidentur.

Thef. XXXI.

Quoniam enim durities & callositas ista non nisi à
fibrarum erosarum osculis corrugatis, contractis & con-
densatis oritur, uti è superioribus constat, ideoque earum
conjunctio & consolidatio nullo modo fieri potest, nisi
oscula & extremitates istæ prius aperiantur, emollian-
tur & extendantur, idque præstare imprimis possunt,
omnia amara, acria & caustica vulgo dicta, ea tamen pro
mali gravitate modo mitiora, fortiora vel fortissima;
Emittioribus nobis probantur, succi & decocta Veronicæ,
Agrimonix, Nicotianæ Sabinæ, Consolidæ Saracen.
Marrubii, Persicariæ, Chelidonii, Scordii, Centaurii
min. Gentianæ, Bryoniæ, Calx lota & Aqua Calcis, pul-
vis Hellebori alb. Sabinæ, Cinis tabaci, ficuum, Aloë,
Myrrha, Alumn. ust. Et è *fortioribus* viride æris, Cro-
cus metallorum, vitrum antimonii, mercurius sublima-
tus corrosivus & dulc. it. præcipitatus, Lapis medica-
mentosus *Crollii*, vel *Magnif. Dn. Præsidis*, Luna corrosiva,
Sal ammoniacū, Butyrum antimonii super Crocum mar-
tis

tis digestum, oleum arsenici, Unguentum Ægyptiacum, Basiliconis, Aqua viridis *Hartmanni*. E quibus omnibus pro indicantium svasu & cujusvis Practici prudentis lubitu lavamenta injectiones, linimenta aliaque composita utilissima fieri facile possunt. Solum quidem Nicotianæ viridis succum cum pulvere ex uviarum terpentum fistulosis ulceribus injectum, nec non consolidæ saracenicæ decoctum mirifice commendat. *Ettmüller. in Schröder*. Sabinam in Vino decoctam & pro lotionne adhibitam extollit *Schmuck, in Thesourosecret. 6. Tagaultius l. 3.* de ulceribus parat aquã in tollendis callis summe proficua c. mercurio sublimato & Ungv. Ægyptiac. Solum viride æris insigni Evporiston esse novi ab *Hypocr. de Fistulis*. jam laudatum, si pulverisatum cum injectionibus & linimentis miscetur, vel, quod melius, cum cera in turundam redigitur, intra fistulam ad fundum usque immittendam.

Thef. XXXII.

Verum circa applicationem horum adhuc studiose observandum, ne acria & imprimis Mercurialia, partibus nerveis vel ossibus denudatis promiscue, sed caute & parce adhibeantur, ne intimius, quam par est, agant, erodant & convulsiones, paralyfes aliaque mala inducant. Ita si fistulæ in cavitatem quãdam e.g. Thoracis, vel abdominis penetrent, cavendum, ne acria injiciantur penitus, sed solum mediantibus turundis applicentur. Pro cavitate vero abstergenda sufficiunt, Decocta mitiora, antea commendata, & cum melle rosarum, Ess, Myrrh. Aloës &c. mista: Alias quoque nimia angustia fistularum sæpius impedit horum applicationem

nem sufficientem; Et tunc opus est, ut mediantibus turundis aptis decenter dilatentur, quæ in finem non immerito præferuntur turundæ ex emplastris, vel etiam, sicut *Solingen* sè pergameno factæ, & linimentis resolutibus delibutæ, ne forte fragmenta in profundis relinquunt, aliaque incommoda producant. Fieri tamen etiam possunt è Radice Gentianæ, Hellebori nigri, Aristolochiæ, Bryoniæ, Cera cum viridi æris, vel butyro antimonii mixta. In fistulis thoracis & abdominis filo alligandæ eæ sunt, ne forte cavitatem intrent.

Thef. XXXIII.

Quod si tamen hæc resolventia & abstergentia nondum sufficiunt, in fistulis nimium inveteratis, profundis & tortuosis, tunc etiam incisione opus est, ut fundus earum satis denudari, & remedia rite applicari queant: Sic fistula ani communiter non nisi sectione accedente curantur, & *P. d. Marchett.* nullam earum sub quinqueaginta annorum præseos suæ, sine incisione curatam se vidisse, fatetur. *Conf. Borell. c. 4. obs. 53.* Ea autem fit mediantibus suis propriis instrumentis syringotomis, præviis specillis, sed & cavendo, ne vasa insigniora, nervi, tendines aliæque partes infontes temere lædantur. Olim etiam apertio mediante filo, vel seta equina tentabatur, ab *Hippocr.* de *Fistulis jam memorata* & a *Celso l. 7. c. 8. plenius explicata.* quæ tamen hodie exolevit. Potius adustio mediante ferro ignito locum invenit, quando cauteria, potentialia majorem affluxum humorum concitare videntur, uti in fistulis lacrymalibus sæpe observamus, de quo & cautelis ejus legantur *Aqua pendens, Vigerius, Scultetus* & alii; Igne actuali, partium universi corporis fistulas.

stulas, quæ medicamenta omnia, etiam caustica eluse-
rant curare docuit *Marcus Aurel. Severin. Pyrotechn. Chir. l. 2.*
P. 1. c. 86.

Thef. XXXIV.

Sed præter callum, etiam ossium cariem conjun-
ctam & latentem, curæ expectatæ obicem ponere antea
vidimus, quo casu non minus omnes eo conatus dirigen-
di, ut quantum cyus ea removeatur, sive medicamento-
rum, sive manuum opera: Dilatato nimirum sinu & fun-
do, detecto offi carioso applicantur balsamica, salina &
sulphurea, spirituosa, sordes inhærentes acres abster-
gentia, resolventia vel absorbentia, & motum in poris
legitimum restituentia e. g. oleum ligni gvajaci, caryo-
phyll. aromat. bals. Sulphuris s. & mart. spirit. vini Cam-
phorat. Theriacal. pulveres Euphorbii, Agarici, Myr-
rhæ, Mastichis, Aloës: Et si his rebus non efficitur, ra-
tio ejus ad rubedinem & sanguinolentiam usque acce-
dat necesse est. Dentem cariosum sub fistula genæ laten-
tem, totum eradicare præstat, & ramenta ossium, vel alia
extranea instrumentis debitis eximuntur.

Thef. XXXV.

Adeoqve callo & carie è fistulis sublato, etiam alia
symptomata, dolores, inflammationes, hæmorrhagiæ,
præcaveri poterunt, remediis ipsis destinatis. Inde qve
nihil amplius reliquum est, quam ut sinus & cavitas car-
ne repleatur & consolidetur decenter: Id quod fit, quan-
do fibris jam apertis & emollitis novus succus nutritus
balsamicus redditur, ut ulterius se extendere, oscula in-
vicem

cem unire, implicare & circulum pristinum vitalem succorum continuare queant. Talis autem succus balsamicus unice è sanguine ipso restitui debet, cum carnis regeneratio, seu potius fibrarum ipsius erosarum nova extensio & unio, solius naturæ opus sit, nec ulla medicina detur, quæ per se & immediate in carnem mutari possit: Quo fine etiam superius sanguinis scorbutici, acido acris & visceri correctionem, & feri dulcis restitutionem, præ omnibus aliis, tanto opere commendavimus. Tali sanguine dulci & balsamico præditis, ulcera sua sponte, & absque omnibus remediis sarcoticis sæpissime sanescunt & consolidantur; cum è contrario cachecticis, etiam si callis aliisque obstaculis remotis, imo vulnerariis optimis adhibitis, minus tamen consolidantur, aut vi consolidata recrudescunt.

Thef. XXXVI.

Nihilo tamen fecius natura omnino adjuvari etiam potest extrinsecis, quæ vel abstergendo & exsiccando, vel calorem & balsamum nutritium partis affectæ instaurando unionem & consolidationem fibrarum ruptarum adjuvant. Atque talia sunt præparata: è thure, mastiche, myrrha, aloë, asa fætida, gumm. galbani, elemi, camphor. sarcocolla, succino, tutia, lapid. calaminari, rad. aristoloch. rotundæ, iridis, saccharo & magisterio saturni, mercur. dulc. balsamo Peruviano, de Copaiba, de Chili, sulphuris s. l. antimon. Emplastro Saturnino, Diapalma, de Lapid. Calaminari, Minio, & similibus. De Balsam. Peruviani & Copaibæ mirifica, ad cicatricem inducendam, virtute legi meretur *Ettmüller. Comm. in Schröder.* Et Asa fœtida, quantum in ulceribus inveteratis mundandis

dis consolidandis qve valeāt, docet *Wirsung. Op. Med. l. 5. c. 16.* *Arnoldus* se plus semel vidisse perhibet ac expertum esse, caneros, gangrænā ac fistulas ex spiritu vini infusionis roris marini sæpius collutas, fuisse exsiccatas, & qvæ alias omne medicamentorum subsidium eluserint, ad perfectam sanitatem pervenisse: Sacchari vero Magisterii & Balsami Saturni, nec non Mercurii dulcis vires vel solum hic sufficientes ex quotidiano usu *Dn. Parentis* novi, conferantur etiam *Job. Bapt. Zapata Mirabilia Medico-Chirurgica*, Saltem observetur adhuc, ut turundæ nunc sensim breviores applicentur, aut plane omittantur, qvò fibræ apertæ se liberius extendere & serum adhuc exsudans exitum invenire qveat. *Owerkambf. Chirurg. sua p. 310. seq.* hic turundas è linteis carptis & cannulas omnes plane rejicit, eò, qvòd ulceris consolidationem impediunt, imo pressura sua calli generationem promoveant.

Thef. XXXVII.

Tandem quoque Diæta non negligenda, sed in ulceribus hisce, æque ac ullo alio morbo curiose observanda; Si quidem omnia acida, salsa, acria, fermentabilia, viscida & frigida hic semper, & eo ipso die, qvò admittuntur, malum exasperare observantur. Ex eo maxime nocet aer frigidus, observante jam *Hippocr. V. Aphor. 20. & 22.* indeque consulto omnia medicamenta extrinseca calide applicantur, nec crebrius, vel diutius, quam par est, ulcera quæcunque deteguntur. Ideo quoque maxime his prodest potus calidus Herb: Theæ, Coffe, vel Lignis. Reliqua per se patent, & propterea hic filum abrumpo, Deoq; summo nostro Medico pro concessis viribus gratias æternas decerno.

NOBI-

NOBILISSIME

DN. RESPONDENS
Fautor & Amice dilecte.

Quas de Ulceribus sinuosis
& fistulosis erudite elaboratas Theses ex-
hibes, satis superque testantur, quod a
teneris jam annis a PATRE Medico-
Chirurgo peritissimo, Chirurgicali scientia instructus
pluribus aliis longe rectius sapias, & perspicias peri-
culosissimos miseris ægrotis errores, quos quotidie
non solum à chirurgis, sed medicis quoque com-
mitti experimur, quoniam inescio, quia vana persuasione
seducti, partem hanc Artis nostræ nobilissimam, à
qua tamen tanquam capite omnis reliqua Medici-
na nostra pender, infra dignitatem suam existi-
ment, eamque non sine ingenti artis damno & igno-
minia solis barbitonsoribus exercendam relin-
quant, aut saltem obiter pertractandam sibi sumant.

D 3,

Alia

Alia sane mens fuit ipsi Hippocrati & reliquis Medicorum Principibus, quibus Artis adeo salutaris sacra sibi solis vindicare, propriisque manibus exercere volupe semper fuit. Age igitur, *Eruditis sine Dn. Respondens*, vestigiis istis laudatissimis eadem, quae hactenus ssevisti, industria insiste, nec dubita, quin Tua Tuorumque vota explere, imo superare queas; quo nomine etiam Tibi sanitatem felicitatemque perpetuam precari non intermit- tit.

Tui addictissimus

PRÆSES.

Qui magno studio Medicis Chirurgica-
jungis,
Præclarum Medicæ Tu Decus Artis eris.

Amico suavissimo
gratulab. scripsit

M. JOH. HÜBNERUS:
Uratisl. Silesius,

Mein

Mein Freund / du forderst ist ein Zeichen meiner
Pflicht /

Da deine Fähigkeit die ersten Früchte bricht
Von dem / was du mit Müß und Schweiß dir zugeleget.
Denn wer sich so wie du mit klugen Schrifften trägt /
Kommt endlich mit der Zeit aus der gewölkten Nacht /
Die wie der Schatten uns die Sinnen einsam macht;
Und läßt statt der vor betäubten Finsternüssen /
Nun einen hellen Glanz gelehretes Strahlen schießen.
Drumb / könnt ich dir mein Freund auf dieses enge
Blatt

Entwerffen / was mein Herz noch vor dich übrig hat:
So wolt ich ohne schein dir dis zum Ruhme sagen /
Daß deine Arbeit dir noch werde Früchte tragen;
Die Früchte / welche nur Gelehrten eigen seyn /
Und die kein blasser Neyd mit Geiffer kan bespeyn.
Erlaube / wenn dich denn ein rother Hut wird ziehren /
Daß ich dir darf darzu von Herzen gratuliren.

So viel schrieb seinem werthen Herrn Landsmann
u. werthen Freunde bey glücklich abgelegtem Speci-
mine Academico desselben verbundenster

Samuel Willich J. U. Stud.

Clarum opus ingenii prodis & mentis.
Hygea
Fertur ovans , spondetqve decus doctrinæ &
honores.

Applaudit Fautori suo, docto Respon-
denti, & explicat affectum.
Friedericus Christianus Springer
Olavia Silesius.

Wer

W Er kan wohliederzeit die hochgelehrten Proben
Von Ihm/geehrter Freund/ legt nach Verdiens-
ste Loben/

Es machet sich Verstand/ wie auch der Kluge Mund
Mit höchster Wunders-Macht auf der Catheder kund.
Gewiß: Der Eltern Wuntsch hat glücklich eingetroffen /
Das Vaterland kan nun was grosses von Ihm hoffen.
Der Höchste lasse nur sein rühmliches Studiren
Zu steter Ehr' und Ruhm mit fernern Glücke führen.

Mit diesem wenigen wolte seine
Schuldigkeit ablegen .

Christoph Simmler Med. Stud.
Schmiedeberg. Silesius.

91 A 6560

ULB Halle
001 853 198

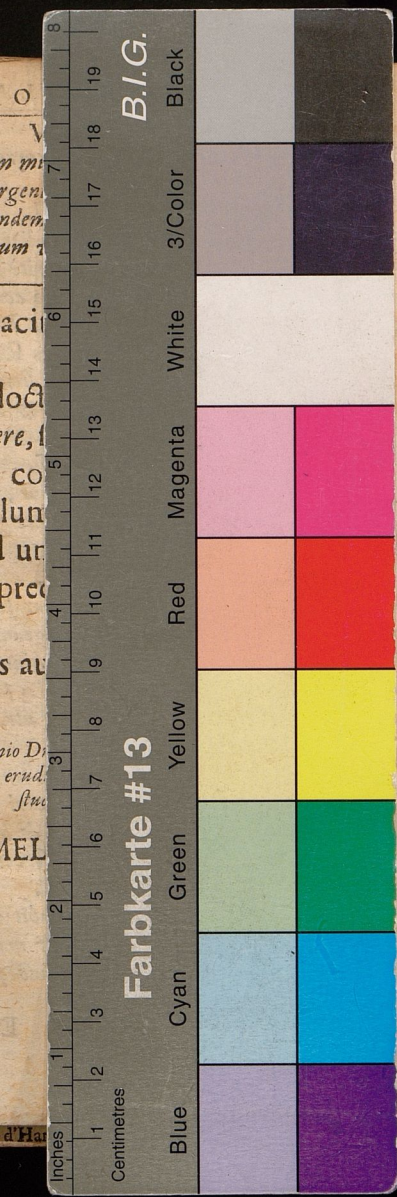
3

56.

1817

Q. D. B. V.
DE

ULCERIBUS FISTULOSIS,

Consensu gratiosi ordinis Medicorum
IN ACADEMIA VITEMBERGENSI

Et
SUB PRÆSIDIO
Viri Nobilissimi, Amplissimi, Excellentissimi,
ac Experientissimi,

DN. CHRISTIANI VATERI,
Philos. & Med. Doct. Ejusdemque Pro-
fess. Publ. longe Celeberrimi, nec non Physici
Provincialis summe meriti,
Domini Patroni & Præceptoris

æternum de venerandi.
ADD. JANUAR. MDCC.
In Auditorio Medico

Horis s̄vetis
differet
A. & R.

BERNHARDUS SCHIEFORDEGHERUS,
Vratislavia Silesus.

VITEMBERGÆ.
Literis GODERITS CHIANIS